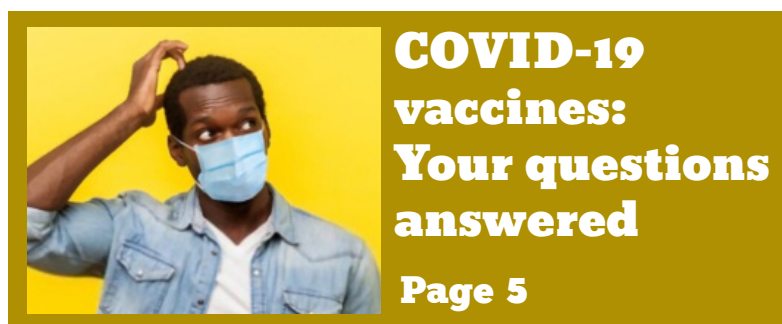

Vuk'uzenzele

Produced by: Government Communication & Information System (GCIS)

English/Sepedi

Diphalane 2021 Kgatišo 1

COVID-19 cases declining but don't wait to vaccinate

PRESIDENT CYRIL RAMAPHOSA has moved South Africa to Adjusted Alert Level 2 and encouraged citizens to get vaccinated.

Restrictions on movements of people and gatherings have been eased in South Africa following a steady decline in new COVID-19 infections.

This was announced by President Cyril Ramaphosa during an address to the nation recently. The President announced the move from Adjusted Alert Level 3 to Adjusted Alert Level 2 of the lockdown.

The President said the decrease in the number of new infections across the country spurred the decision to move the country to a lower level of restrictions.

"While the third wave is

not yet over, we have seen a sustained decline in infections across the country over the last few weeks."

President Ramaphosa said that after thorough consultations, Cabinet decided on the following measures for Adjusted Alert Level 2:

- The hours of curfew now start at 11pm and end at 4am.
- Non-essential establishments like restaurants, bars and fitness centres must close by 10pm to allow their employees and patrons to travel home before the start of the curfew.
- All gatherings have been

Cont. page 2

To read Vuk'uzenzele download the GOVAPP on:

Search for SA Government on Google playstore or appstore

CONTACT US

Website: www.gcis.gov.za
www.vukuzenzele.gov.za

Vuk'uzenzele

@VukuzenzeleNews

Email: vukuzenzele@gcis.gov.za

Tel: (+27) 12 473 0353

Tshedimosetso House:

1035 cnr Frances Baard and Festival streets, Hatfield, Pretoria, 0083

FREE COPY NOT FOR SALE

BRICS ke mokgatlo o bohlokwa go kgolo ya Afrika Borwa

Ngwaga pele ga dikgetho tša mathomo tša temokrasi, Mopresidente Nelson Mandela o ile a ngwala athekele ka gare ga kgatišobaka ye e bitšwago *Foreign Policy* ka ga melawana ya Afrika Borwa mabapi le kamano ya ka moso le dinaga tše dingwe.

Ge a bolela ka diphetogo mabapi le dikamano le dinaga tša lefase go ilego gwa tliša mafelelo a ntwaga ya Setu ya Lefase, o boletše gore dinaga di swanetše go “hlama leswa seemo” ge e le gore di nyaka go hwetša khoelego efe goba efe go merero ya boditšhabatšhaba.

Go tloga mola go bago le phetogo ye kgolo ya 1994 ge re be re tšea sephetho e sego fela ka mmušo wa kgethologanyo eupša le ka seemo sa dikamano tša boditšhabatšhaba seo se bakilwego ke kgethologanyo ye, melawana ya kamano le dinaga tše dingwe ya Afrika Borwa e tšwela pele go bonwa ka polelo ye ya “hlama leswa seemo”.

Dilo tšeo di beilwego pele ke melawana ya rena ya kamano le dinaga tše dingwe ke dipolotiki tša ka dileteng le kopanyo ya ekonomi, go hlohleletša tlhabollo ya Afrika, ditherišano le dinaga tše ntši le tšwetšopele ya temokrasi, khutšo le ditokelo tša botho.

Go fihla mo lebakeng le re hlomile dilekane tša togamaano le bobedi dinaga tša ka Borwa bja Lefase le tirišano yeo re hlogago go yona ka moka le dinaga tša ka Leboa.

Go tsenela mokgatlo wa dinaga wa BRICS ka 2010 e bile motheo wa maikemišetšo a rena a go tšwetša pele dilo tšeo re di beilego pele tša tlhabollo ya bosetšhaba ka go hloma dikamano tše tiilego le dinaga tše bohlokwa

tšeo diekonomi tša tšona di hlabollogago tša go swana le Brazil, Russia, India le China.

Ge re bea se ka seemong sa rena, dinaga tša BRICS di bopilwe ke tekano ya 41% ya setšhaba sa lefase ebile di tsenya letsogo ka 24% ya Palomoka ya Letseno la lefase ka bophara le tekano ye e ka bago 16% ya kgwebišano ya lefase ka bophara. Re hweditše dikholego tša go ba lelolo la mokgatlo wo o bohlokwa wo, kudukudu ka lekaleng la tirišano ka tša ekonomi.

Kgwebišano ya dinaga ka bobedi e gotše kudu, kudukudu gare ga naga ya rena le ya China le naga ya rena le ya India, fao re rekišetšago dinaga tše ditšweletšwa le dipahlo tšeo di tšweletšwego ka nageng ya rena le go reka ditšweletšwa le dipahlo tša bona. Dinaga tša BRICS di tšwela pele go ba methopo ye bohlokwa ya peeletšothwii ya dinaga tša ka ntle ka makaleng a bohlokwa a go swana le la meepo, la difatanaga, la dinamelwa, la mohlagase wa letšatši, meetse le phefo, la ditirelo tša ditšhelete le theknolotši ya tshedimošo.

Tekodišišo ya 2018 ya boleloko bja rena bja BRICS ka feme ya ditirelo tša sephrofešenale ye e bitšwago Deloitte e bolela gore badirišani ba BRICS “ba beeditše letlotlo la bona ka mo nageng ya rena la bontšhi bja makga a mararo go fetišiša ge go bapetšwa le mengwaga

ye šupa ya go feta pele ga lenyaga la 2011”. Dipeeletšo le diprotšeke tše mafelelong di ile tša feletša ka go tlhomiwa ga mešomo ye mentši.

Go tloga mola go hlongwago Pankatlhabollo ye Mpsha, yeo kantoro ya yona ya ka seleteng se e lego ka Johannesburg, Afrika Borwa e bile Moholegi wa thekgo ya ditšhelete le ya sethekniki go diprotšeke tša ka dinamelweng, go mohlagase wa letšatši, meetse le phefo, go tšhireletšo ya tikologo, go mananeokgoparara a meetse le go phokotšo ya meši yeo e yago lefaufaug.

Go tloga mola go bago le leuba la COVID-19, Afrika Borwa e amogetše R28 pili-one go tšwa go Pankatlhabollo ye Mpsha ka fase ga Lenaneo la Dikadimo la Tšhoganetšo la COVID-19 ka nepo ya go lwantšha leuba le go thekga leano la rena la tsošološo ya ekonomi.

Go bile gape le tirišano ye kgolo le badirišani ba rena ba BRICS gore re hwetše ditlabele tša boitšhireletšo malwetšing le tirišano mabapi le phihlelelo ya meento le go e aba.

Mo nakong ye e sa tšwago go feta re kgathile tema ka go Seboka sa bo 13 sa BRICS, fao dinaga tša BRICS di dumelelanego go maatlafatša tirišano mabapi le go lwantšha COVID-19 le go hlohleletša thekgo ya tša sepolotiki le methopo ya ditšhelete yeo

e hlokagalago go arabela go itokišetša mauba a ka moso.

Se se akaretšwa go hlongwa ga Lekala la bitšhualo la BRICS la Dinyakišišo le Tlhabollo ka ga Meento le Lenaneo leo le Kopantšwego la Temošo ya ka Pela la BRICS ka nepo ya go akanya go phulega ga malwetši a go fetela a ka moso.

Lekala le lengwe le bohlokwa leo go dumelelanwego ka lona ebile mabapi le go amogela dingwalwa tša go hlatsela gore batho ba entetšwe tša dinaga tšeo le mananeo a diteko tša COVID-19 – e lego seo se tlogo ba bohlokwa go maeto a go etela ka dinageng tše dingwe ka moso. Kgopolo ya tirišano yeo e holago bohle e tla ba bohlokwa kudu ka go tsošološo ya ekonomi ya lefase, fao e lego gore tlhabollo yeo e sa lekalekanego e rago gore dinaga tše dingwe di tla kgona go tsošološa diekonomi tša tšona ka pela, mola e le gore tše dingwe di tla šalela morago.

Go thekga tsošološo ya ekonomi ya dinaga tše, dinaga tša BRICS di dumelelane go maatlafatša tirišano ka makaleng ao a nago le tlhohleletšo ya tsošološo ya ekonomi a go swana le la mohlagase, theknolotši ya tshedimošo, mahlale, theknolotši le boitlhamelo, temo le ekonomi ya tša tikologo. Makala a ka moka a hlathilwe bjalo ka a bohlokwa ka go Leano la Kagoleswa le Tsošološo ya Ekonomi leo le tsebagaditšwego ngwageng wo o fetilego.

Go dirišana le dinaga tše dingwe tša BRICS, kudukudu ka go lekala la dinyakišišo tša boitlhamelo, go tla thuša go akgofiša tlhomo ya diintasteri ka nageng ya rena le go re thuša gore re fihlelele ditlholo-gelo tša rena tša Lebakana la Tirišo ya Theknolotši go dira Mešomo.

Mabapi le se, dipoledišano di ile tša swarwa mabapi le go hlama makala a semmušo a BRICS ka nepo ya go abelana mekgwa ya ditiro tše kaone, tsebo le bokgoni, go akaretšwa go šomiša makala a theknolotši ya methopo wa phatlalatša.

Badirišani ba BRICS ba dumelelane gore dinaga tšeo di hlabollogago di hloka thušo ya gore di fihlelele Dinapo tša Tlhabollo ya Go ya go ile tša Mokgatlo wa Dinagakopano (UN), le gore dinaga tšeo di tshepišitšego go thekga dinaga tšeo di hlabollogago di swanetše go hlomphe ditshepišo tša tšona tabeng ye. Se se tloga se le bohlokwa ka seemong sa go tšea magato mabapi le tlelaemete.

Go swana le dinaga tše ntši, Afrika Borwa e nyaka go fihlelele seemo sa tšweletšo ya khapone ye nnyane seo se akaretšago bohle, sa go tšwela pele go ya go ile le seo se hlokometšego maemo a rena bjalo ka naga yeo e hlabollogago. Lekala la Tirišano ka ga Dinyakišišo tša Enetši la BRICS le tla ba le bohlokwa ge re tšea matsapa a go farologanya methopo ya rena ya enetši.

Mo mengwageng ye lesome-tee go tloga mola re tsenelago mokgatlo wa BRICS, boleloko bja rena bo tšweditše pele kudu dikgahlego tša rena tša bosetšhaba. Go ba lelolo la BRICS go maatlafaditše maemo a rena bjalo ka ekonomi ye bohlokwa yeo e hlabollogago.

Se se re file phihlelelo go bokgoni bja tša tlhamo ya melawana le go tša sethekniki tša dinaga tša ekonomi tše kgolo le tšeo di šetšego di hlabollogilego, gammogo le phihlelelo go thekgo ya Pankatlhabollo ya Bosetšhaba.

Se se maatlafaditše go kgatha tema ga rena ka mafolofolo seemong sa lefase ka bophara, kudukudu mabapi le peakanyoleswa ya dihlongwa tša dinaga tše ntši.

Re hlogile go ba karolo ya seboka seo se nyakago go tšwetša pele toka ya lefase go lebeletšwe tlhomphano le boipušo bjo bo lekalekanego bja dinaga.

BRICS e bohlokwa kudu go togamaano ka mo nageng ya rena, ebile e tla tšwela pele go ba bjalo le mo nakong ye e tlogo.

Meento ya COVID-19: Dipotšišo tša gago di a arabiwa

Allison Cooper

Ka ge bjale lena-neo la moento la Bolwetši bja *Coronavirus* (COVID-19) la Afrika Borwa le phe-thagatšwa ka botlalo, *Vuk'uzenzele* e hweditše tshedimošo go tšwa go Kgoro ya Maphelo ya Bo-setšhaba go arabela setšhaba dipotšišo tše di tlwaelegile go ka ga moento.

Potšišo: Naa moento o ka baka COVID-19 goba wa dira gore diteko tša ka di laetše gore ke na le coronavirus?

Karabo: Aowa. Ga go na meento ye e šomišwago ka Afrika Borwa ye e nago le baerase ye e phelago ya go baka COVID-19. Ka fao o ka se bake baerase ebile diteko tša gago di ka se laetše gore o na le baerase ye ka morago ga go hlanelwa ka moento.

Potšišo: Naa ke nnete gore go na le maekherotšhipi ka gare ga meento, ye e latišišago mesepelo ya batho?

Karabo: Aowa. Ga go na le maekherotšhipi goba se-tlabele sa go latišiša mosepelo ka gare ga meento.

Batšweletši ba meento ba kgopelwa go tsebagatša dikagare tša moento go Bolaodi bja Ditšweletšwa tša Maphelo bja Afrika Borwa (SAHPRA) pele ga ge moento o ka dumelwa gore o ka šomišwa.

Potšišo: Ke kwele gore meento e na le leswao la Beast – 666. Naa se ke nnete?

Karabo: Aowa. Meento ga e na le kamano le mekgatlo ya sedumedi ebile e ka se tsenywe meboya, meboya ye mebe goba ditswaki tše dingwe tšeo di ka se bonwego ka maahlo.

Potšišo: Naa ke swanetše go entelwa ge ke imile?

Karabo: Mosadi yo a imilego go na le kgonagalo ya gore a ka babja ka lebaka la go fetelwa ke COVID-19. Go entelwa go ka thibela gore mosadi yo a imilego a se babje kudu.

Potšišo: Naa ke swanetše go emiša go nantšha lesealetswele gore ke entelwe?

Karabo: Mokgatlo wa Maphelo wa Lefase le Kgoro ya Maphelo ga di šišinye gore mma a emiše go nantšha lesealetswele gore a kgone go entelwa moento wa COVID-19. Bomma bao ba nantšhago masea letswele le bona go šišintšwe gore ba šomiše meento ye.

Potšišo: Naa nka entelwa ge e le gore ke gona ke fetelwa ke COVID-19?

Karabo: Aowa. Motho mang goba mang yo a fetetšwego ke COVID-19 o swanetše go ema bonyane tekano ya matšatši a 30 go thoma ge maswao a yona a sa hlwe a bonagala.

Potšišo: Ke na le maswao a COVID-19, naa go bolokegile go entelwa?

Karabo: Aowa. Ga se wa swanela go entelwa ge e le gore o na le maswao a COVID-19. Sebakeng sa go entelwa o swanetše go dirwa diteko.

Potšišo: Naa nka entelwa ka selekanyo sa bobedi sa

moento wa Pfizer pele nka fetša matšatši a 42 go tloga mola ke entetšwego ka selekanyo sa mathomo.

Karabo: Aowa. O na le maswanedi a go entelwa ka selekanyo sa bobedi ka morago ga go fetša matšatši a 42 go tloga mola o entetšwego ka selekanyo sa mathomo.

Potšišo: Naa ke sa swanetše go entelwa le ge ke bile ka swara ke COVID-19 gomme bjale ke fodile? Naa mmele wa ka o ka se kgone go lwnatšha bolwetši ka bowona, legatong la gore ke be le malwetšana a ka morago ga go entelwa?

Karabo: Bohlatse bo laetša gore ka fao mašole a gago a mmele, ge o babja ka lebaka la COVID-19, a lwantšhago bolwetši bjo ka gona, ga a na maatla kudu ebile ke a manyane go fetwa ke ka fao a lwantšhago bolwetši bjo ge o hlabile moento. Go entelwa go tla go dira gore o be le mašole a mmele ao a nago le maatla kudu le ao a tšego lebaka le letelele.

Malwetšana a ka morago ga go entelwa ke a manyane ebile ga a tšeye tekano ya go feta letšatši goba mabedi, mola e le gore go babja ka

lebaka la ge o fetetšwe ke COVID-19 go ka baka gore o romelwe sepetelele goba lehu.

Potšišo: Naa batho bao ba nago le malwetši a go se fole, a go swana le kgatelelo ya madi a magolo, ba ka entelwa?

Karabo: Batho bao ba nago le malwetši a go se fole ba kotsing ye kgolo ya go babja kudu ge ba fefetšwe ke COVID-19. Ka fao ba tla holega kudu ge ba ka entelwa.

Potšišo: Ge e le gore ke bile le aletši go sehlare goba go moento mo nakong ye e fetilego naa ke swanetše go entelwa?

Karabo: Motho mang goba mang yo a bilego le aletši go meento goba go dihlare mo nakong ye e fetilego o swanetše go thoma ka go boledišana le mošomi wa bona wa tša maphelo.

Potšišo: Naa aletši go moento e kotsi bjang?

Karabo: Dialetši tšeo di kekilego ga se gantši di hlaga. Aletši ka tlwaelo e hlaga mo metsotswaneng goba metsotsong ka morago ga go entelwa. Ke ka lebaka leo batho ba swanetšego

go emanyana ka lefelong la tekolo metsotso ye 15 ka morago ga go entelwa.

Potšišo: Naa go bolokegile go entelwa ge e le gore o na le aletši go mae?

Karabo: Ee. Ga go na le meento ya COVID-19 yeo e nago le diphrotheine tša mae.

Potšišo: Ke kwele gore batšofadi ba a hlokofole ka pela ka morago ga go entelwa.

Naa moento wo o bolokegile go batšofadi?

Karabo: Moento o bolokegile ebile o šoma gabotse kudu go thibela bolwetši bjo bo kekilego bja COVID-19 le gore bo bake lehu. Ka go šomiša moento, re bona go fokotšega kudu ga mahu ao a bakwago ke COVID-19 go batšofadi ka dinageng tše mmalwa.

Potšišo: Naa ke ka lebaka la eng batho ba bangwe ba sa fetelwa ke COVID-19 mo dibekeng tše pedi ka morago ga go entelwa?

Karabo: Tabakgolo ke gore moento ga o go šireletše ge o sena go o tlhaba. Moento wa Johnson & Johnson o go šireletša ka morago ga matšatši a 30 gomme wa Pfizer o go šireletše ka morago ga dibeke tše pedi ka morago ga go tlhabela selekanyo sa bobedi sa moento wo. Ge o ka fetelwa ke baerase ye pele ga nako ye e hlalošitšwego, o ka fetelwa ke bolwetši bjo.

Potšišo: Naa moento o thibela gore o se hlwe o fetelwa ke COVID-19?

Karabo: Aowa. Le ge o entetšwe o ka no fetelwa ke COVID-19. Le ge go le bjale, moento o fokotša bogale bja bolwetši ge o fetetšwe ke COVID-19, go romelwa sepetelele le lehu.

Go hwetša
tshedimošo ka
botlalo eya go
<https://sacoronavirus.co.za>